

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 18 februari 1908, kl. 4 e. m.

Utlåtande, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna.

(1:a U. A.)

Ordinarie anslag.

1:o) I den till Riksdagen den 14 januari innevarande år aflättna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof har Kungl. Maj:t, under återopande af statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 13 i samma månad, uti punkt 1 under första hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att höja det till Kungl. Maj:ts hofhållning anvisade ordinarie anslag, nu 748,000 kronor, med 52,000 kronor till 800,000 kronor.

*Kungl. Maj:ts
hofhållning.
[1.]**)*

Rörande denna framställning innehåller ofvan omförmälda statsrådsprotokoll följande yttrande af chefen för finansdepartementet.

»I det jag tillåter mig erinra, att i den för detta år gällande rikstat bland anslagen under första hufvudtiteln finnas uppförda för Kungl. Maj:ts hofhållning 748,000 kronor, för Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan 192,000 kronor samt för Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne 100,000 kronor, får jag till en början anmäla, att riksmarskalksämberet i underdånig skrifvelse den 30 december 1907 afgifvit betänkande rörande de förändringar i nämnda anslag, som kunde föranledas af Hans Maj:t Konung Oscar II:s dödliga frånfälle.

I fråga om förenämnda för Kungl. Maj:ts hofhållning anvisade anslag har riksmarskalksämberet därvid till en början erinrat, att berörda

*) Hänvisar till punkt i Kungl. Maj:ts proposition.

anslag vid Konung Oscars tillträde till regeringen bestämdes till 800,000 riksdaler eller till enahanda belopp, hvarmed det utgått sedan det af 1865—1866 årens Riksdag uppfördes till denna summa, men att anslaget vid 1887 års riksdag nedsattes till 722,000 kronor, af den anledningen att Konung Oscar, i sammanhang med aflåtande af nådig framställning om uppförande i riksstaten af särskilda anslag åt Konungens yngre söner, förklarar sig villig medgifva, att afdrag gjordes i Kungl. Maj:ts hofhållningsanslag med ett belopp, motsvarande de anslag å 26,000 kronor, som uppfördes för hvar och en af Deras Kungl. Högheter Hertigarna af Gottland, Västergötland och Närke. Då sedermera anslaget till hertigen af Gottland bortfallit, hade motsvarande belopp återförts till Konungens hofhållningsanslag, hvilket därigenom kommit att uppgå till den summa af 748,000 kronor, som det för närvarande utgjorde.

Det skäl, hvarpå omförmälda nedsättning af anslaget till Konungens hofhållning grundats, torde — anför riksmarskalksämberet vidare — nu ej längre förefinnas. Konung Oscar II hade af omtanke för sina yngre söners framtid och tryggade ekonomiska ställning funnit sig manad att afstå en del af sitt eget hofhållningsanslag för att därigenom bereda dem förmånen af särskilda, i riksstaten uppförda apanager, och de dithörande utgifter, som förut bestridts från Kungl. Maj:ts hofhållningsanslag, hade därigenom öfverflyttats till de särskilda, för Deras Kungl. Högheter Arffurstarna uppförda anslagen. Detta förhållande blefve nu ej längre detsamma. Eders Kungl. Maj:t hade liksom Hans Maj:t Konung Oscar II icke för Sina söner under deras uppväxtår åtnjutit några särskilda anslag, och då Eders Kungl. Maj:t förklarar sig framgent vilja af Sitt eget hofhållningsanslag bestrida utgifterna för Eders Kungl. Maj:ts yngre söner, syntes det ej billigt, att den nedsättning i Kungl. Maj:ts hofhållningsanslag, som af förut angifna skäl skedde under Konung Oscars regering, nu fortfarande vidhölles. De utgifter, hvilka genom omförmälda anordning från nämnda anslag öfverflyttades, ägde ju nu sin motsvarighet i utgifterna för Eders Kungl. Maj:ts yngre söner, och, om man i sammanhang härmed toge i betraktande den stora förändring i alla prisförhållanden, som ägt rum under de sistförflutna årtiondena, syntes det med allt skäl kunna sägas, att samma anslagsbelopp, som för mera än fyrtio år sedan ansetts erforderligt för en regerande Konung, numera måste betraktas såsom snarare för lågt än för högt tilltaget. På de skäl, riksmarskalksämberet sålunda anført, hemställde riksmarskalksämberet i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen, att anslaget till Eders Kungl. Maj:ts hofhållning måtte i 1909 års riksstat uppföras till samma belopp, som det

hade före den vid 1887 års riksdag skedda nedsättningen, eller således till 800,000 kronor.

I det för Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan uppförda anslag af 192,000 kronor har riksmarskalksämberet ansett sig icke för närvarande böra ifrågasätta någon höjning, utan hemställer ämbetet, att anslaget måtte i riksstaten för år 1909 upptagas till oförändradt belopp samt från och med år 1908 få åtnjutas af Eders Kungl. Maj:ts äldste Herr Son, Sveriges nuvarande Kronprins. Däremot borde, framhåller ämbetet, det till Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne uppförda anslag af 100,000 kronor ur riksstaten uteslutas.

Vidare har riksmarskalksämberet, under erinran att såväl för Hennes Maj:t Änkedrottning Desideria som för Konung Oscar I:s efterlämnade gemål, Hennes Maj:t Änkedrottning Josephina, i riksstaten varit uppförda hofhållningsanslag af 120,000 riksdaler, hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att bevilja samma belopp, eller 120,000 kronor, såsom anslag till Hennes Maj:t Änkedrottning Sofias hofhållning, att utgå från och med ingången af år 1908.

Slutligen och då den upplåtelse till Konung Oscar II:s disposition af Rosersbergs slott med hvad därtill hörde, hvilken ägt rum genom Riksdagens skrifvelse den 16 maj 1873, numera tilländagått, hemställer riksmarskalksämberet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes af Riksdagen äska medgifvande därtill, att nämnda slott finge med samma anslag som hittills och under enahanda villkor i öfrigt som dem, hvarmed slottet af Konung Oscar II i lifstiden innehafts, äfven framgent af Eders Kungl. Maj:t disponeras.

Rörande öfriga under första hufvudtiteln förekommande anslag föreslår riksmarskalksämberet, att desamma måtte bestämmas att utgå med oförändrade belopp.

För egen del får jag, på de af riksmarskalksämberet anförda skäl, biträda ämbetets framställning, att anslaget till Kungl. Maj:ts hofhållning i 1909 års riksstat uppföres med 800,000 kronor.»

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en af herr *A. Thylander* m. fl. inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 174), däri föreslagits, att Riksdagen måtte besluta, att det ordinarie anslaget till Kungl. Maj:ts hofhållning måtte i riksstaten för år 1909 uppföras till samma belopp som för innevarande år eller 748,000 kronor.

Beträffande de skäl, som motionären anført till stöd för sin framställning, tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

*Motion i
Andra
Kammaren.*

Utskottet, som ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och alltså icke kunnat tillstyrka herr Thylanders m. fl. motion, hemställer,

att Riksdagen må, med afslag å herr Thylanders m. fl. öförmälda motion, höja det till Kungl. Maj:ts hofhållning anvisade ordinarie anslag, nu 748,000 kronor, med 52,000 kronor till 800,000 kronor.

*Hans Kungl.
Höghet Kron-
prinsens hof-
hållning och
handpenning-
gar för Hennes
Kungl. Höghet
Kronprin-
sessan.*

[2.]

2:o) Kungl. Maj:t har under punkt 2 af första hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att, med uteslutande ur riksstaten af det å dess första hufvudtitel uppförda ordinarie anslaget å 100,000 kronor till Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne, till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan å ordinarie stat å samma hufvudtitel uppföra ett årligt anslag af 192,000 kronor.

Enligt statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 13 januari innevarande år har departementschefen i detta ärende yttrat följande:

»Innan jag härefter går att yttra mig öfver öfriga af riksmarskalks-ämbetet gjorda framställningar rörande regleringen af nu ifrågavarande hufvudtitel, tillåter jag mig erinra, att, då det i nu gällande riksstat under titeln: Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan uppförda anslag torde få anses såsom för den förutvarande tronföljaren och Hans gemål i så måtto personligt, att detsamma icke utan vidare kan öfverflyttas å Hans efterföljare, och nämnda anslag följaktligen allt från ingången af innevarande år kommer att besparas statsverket, därest icke angående dess disposition annorlunda förordnas, äfvensom att ett liknande förhållande måste antagas så till vida råda i fråga om anslaget till Hertigen af Skåne, att detsamma är för Hans Kungl. Höghets räkning disponibelt, intill dess på grund af därom meddeladt beslut vederbörligt apanage tillägges Honom i egenskap af kronprins.

Liksom hittills torde emellertid från och med nästkommande år böra i riksstaten uppföras ett särskildt anslag under titel: Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan. Det under denna anslagstitel nu uppförda anslag, 192,000 kronor, som utgått med oförändradt belopp alltsedan år 1881, torde visserligen med hänsyn till nu rådande prisförhållanden måhända icke kunna anses så tillmätt, som Hans Kungl. Höghet Kronprinsens ställning såsom tronföljare kräfver. Jag finner mig likväl för närvarande, i likhet med riksmarskalksämbetet, böra inskränka mig till

att föreslå, det anslag till deras Kungl. Högheter Kronprinsen och Kronprinsessan uppföras i 1909 års riksstat till samma belopp som i nu gällande riksstat, eller till 192,000 kronor. Såsom riksmarskalksämbetet framhållit, bör emellertid Hans Kungl. Höghet Kronprinsen komma i åtnjutande af ett motsvarande belopp äfven för innevarande år. Med anledning häraf och då, på sätt förut nämnts, det i innevarande års riksstat för Hertigen af Skåne anvisade belopp af 100,000 kronor oförändradt utgår, intill dess förändrade dispositioner träffas, återstår att bereda en fyllnad i detta anslag med 92,000 kronor för innevarande år. Till frågan om lämpligaste sättet härför skall jag strax återkomma.

Å andra sidan torde, under förutsättning att, på sätt nyss blifvit sagdt, anslag från och med år 1909 anvisas för Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning, det förut omförmälda anslaget å 100,000 kronor till Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne bära från och med nästa år ur riksstaten uteslutas.»

Utskottet, som icke haft något att erinra emot hvad Kungl. Maj:t i denna punkt föreslagit, hemställer,

att Riksdagen må, med uteslutande ur riksstaten af det å dess första hufvudtitel uppförda ordinarie anslaget å 100,000 kronor till Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne, till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan å ordinarie stat å samma hufvudtitel uppföra ett årligt anslag af 192,000 kronor.

3:o) Under punkt 3 af första hufvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att bland de ordinarie kungl. hofstatsanslagen å riksstatens första hufvudtitel för Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhållning uppföra ett årligt anslag af 120,000 kronor.

*Hennes Maj:t
Änkedrottningens
hofhållning.
[3.]*

Till statsrådsprotokollet yttrade departementschefen vid föredragning af detta ärende, att till Hennes Maj:t Änkedrottning Sofias hofhållning borde vidare å första hufvudtiteln uppföras särskildt anslag. Under erinran att Hennes Maj:t enligt 1885 års Riksdags beslut såsom änkesäte innehade Ulriksdals slott med underlydande jord samt tillhörande byggnader och inventarier, ansåge sig departementschefen bära biträda en af riksmarskalksämbetet gjord hemställan, att anslaget för Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhållning skulle bestämmas till 120,000 kronor. Anslag för detta ändamål torde bära uppföras bland de ordinarie

anslagen i riksstaten för år 1909, hvarjämte medel till hofhållningen under innevarande år syntes böra, på sätt längre fram komme att angifvas, särskildt beredas.

Med tillstyrkande af bifall till hvad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må bland de ordinarie kungl. hofstatsanslagen å riksstatens första hufvudtitel för Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhållning uppföra ett årligt anslag af 120,000 kronor.

*Disposition af
1908 års an-
slag till Hans
Kungl. Höghet
Kronprinsens
hofhållning
och handpen-
ningar för
Hennes Kungl.
Höghet Kron-
prinsessan.*

4:o) Under punkt 4 af denna hufvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att medgifva, att af det i 1908 års riksstat uppförda anslag till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan, 192,000 kronor, hvilket anslag eljest skulle statsverket besparas, må få utgå till Hans Kungl. Höghet Kronprinsen ett belopp af 92,000 kronor och till Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhållning under år 1908 ett belopp af 100,000 kronor.

[4.]

Beträffande denna framställning anförde chefen för finansdepartementet till åberopade statsrådsprotokollet, att, såsom förut antydzts, medel borde beredas dels för Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhållning under år 1908 med 120,000 kronor, dels till utfyllande för innevarande år af skillnaden mellan det för Hans Kungl. Höghet Kronprinsen, enligt hvad förut nämnts, beräknade anslagsbelopp å 192,000 kronor om året, å ena, och det hittills för Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne anvisade anslag å 100,000 kronor, å andra sidan, eller 92,000 kronor. Under sådana förhållanden sytes det departementschefen lämpligt, att för berörda ändamål finge, så långt detsamma försloge, användas det anslag om 192,000 kronor, som, enligt hvad departementschefen redan förut omförmält, i detta års riksstat uppförts för dåvarande Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning men som icke komme att numera därför tagas i anspråk. Därmed skulle kunna bestridas dels hela fyllnadsbeloppet åt Hans Kungl. Höghet Kronprinsen, dels ock 100,000 kronor till Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhållning under år 1908. Det återstående för sistnämnda ändamål erforderliga beloppet, eller 20,000 kronor, torde få upptagas såsom extra anslag å 1909 års riksstat.

Då utskottet icke haft något att erinra emot Kungl. Maj:ts förvarande framställning, hemställer utskottet,

att Riksdagen må medgifva, att af det i 1908 års riksstat uppförda anslag till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan, 192,000 kronor, hvilket anslag eljest skulle statsverket besparas, må få utgå till Hans Kungl. Höghet Kronprinsen ett belopp af 92,000 kronor och till Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhållning under år 1908 ett belopp af 100,000 kronor.

5:o) Kungl. Maj:t har vidare under första hufvudtiteln föreslagit Riksdagen medgifva, att Rosersbergs slott må med samma anslag som hittills och under enahanda villkor i öfrigt som dem, hvarmed slottet af Konung Oscar II i lifstiden innehafts, äfven framgent af Kungl. Maj:t disponeras.

*Dispositionen
af Rosersbergs
slott m. m.*

[5.]

Till stöd för denna framställning har departementschefen till åberopade statsrådsprotokollet anfört, dels att enligt 1873 års Riksdags beslut Rosersbergs slott skulle med samma anslag som dittills och under enahanda villkor i öfrigt som dem, hvarmed slottet af Hans Maj:t Konung Carl XV i lifstiden innehafts, äfven framgent få af Hans Maj:t Konung Oscar II disponeras, dels ock att bland hofstatsanslagen funnes sedan lång tid tillbaka uppfördt ett anslag af 3,000 kronor till samma slott.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft följande inom Andra Kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

*Motioner inom
Andra Kam-
maren.*

n:o 59, däri herr *G. B. Hellman m. fl.* hemställt, att Riksdagen vid sitt beslut rörande utgifterna under första hufvudtiteln måtte foga sådana villkor, att tidsenliga och lämpliga bestämmelser blifva utfärdade angående såväl dispositionsrätten öfver Djurgården, den s. k. Djurgårdskassan, dess förvaltning och revision som ock beträffande de kungl. lustslotten,

n:o 110, däri herr *F. W. Thorsson*, med hvilken herr Värner Rydén m. fl. instämt, föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och därpå grundade förslag i syfte, att Hans Maj:t Konungens enskilda dispositionsrätt till kungl. Djurgården måtte upphöra, samt att, intill dess denna Hans Maj:t Konungens dispositionsrätt upphörde att gälla, förvaltningen af den s. k. Djurgårdskassan måtte varda underkastad Riksdagens kontroll och revision; samt

n:o 114, däri herr *J. T. Larsson* i Lund hemställt:

1:o) att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning angående lämpligaste anordningen af förvaltningen af de kungl. slotten med därtill hörande jord-

egendom, så att denna förvaltning måtte komma under fullt sakkunnig ledning och effektiv kontroll, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda; och

2:o) att, vid bifall till hvad under första punkten hemställts, Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dispositionen af Rosersbergs slott för det närvarande icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Hellman anför till stöd för sin motion följande:

»Genom Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 1 december 1809 erbjödo Ständerna Konung Karl den XIII att till bestridande af samtliga utgifter för hofhållningen m. m. mottaga en viss årlig summa mot det, att till Rikets Ständer öfverlämnades »såsom en i evärdeliga tider åt dem förbehållen rättighet» förvaltningen och användandet af de kungs- och kungsladugårdar m. m., som förut stått under Konungens omedelbara styrelse, med iakttagande dock, att »den här vid hufvudstaden belägna Djurgården bör förblifva under Kungl. Maj:ts enskilda disposition», i sammanhang hvarmed Ständerna anhöllo, »att den s. k. Djurgårdskassan måtte endast få användas till Djurgårdens förbättring och förskönande samt därvarande broars och vägars underhåll och icke graveras med särskilda afföningar eller gratifikationer till några vissa personer». Detta Rikets Ständers erbjudande blef, på sätt och med de villkor samma skrifvelse innehåller, af Kungl. Maj:t antaget den 26 februari 1810.

Med anledning af den dispositionsrätt öfver Djurgården, som sålunda medgifvits Kungl. Maj:t, har som bekant under årens lopp en mängd byggnadstomter därstädes blifvit åt enskilda upplåtna mot afgifter, som vederbörande lägenhetsinnehafvare haft att till Djurgårdskassan erlægga. Dessa upplåtelser lära emellertid icke ansetts äga giltighet längre än till utgången af den konungs regeringstid, hvarunder upplåtelsen ägt rum.

1906 års Riksdag hade att behandla en motion om skrifvelse till Konungen angående upplåtandet af byggnadstomter å Djurgården. Till det utskott, hvartill denna motion hänvisades, lämnades af riksmarskalks-ämbetet den upplysningen, att de afgifter, som för närvarande utgingo för upplåtna tomter å Djurgården, i allmänhet voro ganska låga, särskildt för äldre upplåtelser, men att Djurgårdskassan det oaktadt vore tillräcklig för bestridande af alla omkostnader för Djurgårdens underhåll, förskönande och utveckling i den omfattning, hvari sådant hittills behöft ifrågakomma.

Någon anledning att för beredande af medel för sagda ändamål

upplåta flera tomter för bebyggande förelåge därför, enligt ämbetets uppgift, icke.

Då offentlig granskning af ifrågavarande kassa icke medgifvits, har Riksdagen icke varit i tillfälle att få öfvertyga sig om nämnda kassas ställning eller huruvida de villkor blifvit vederbörligen uppfyllda, som omförmålas i Riksens Ständers föromnämnda skrifvelse.

Senare tiders ändrade förhållanden och de höga värden, som tomt-upplåtelser å Djurgårdens mark numera böra betinga, synas uppenbarligen gifva vid handen, att en revision borde verkställas rörande villkor och bestämmelser för dispositionen af Djurgården. Det förefaller, som om lämpligt tillfälle härför nu skulle vara inne, då genom Konung Oscar II:s fränfalle ombyte af regent ägt rum.

Vid en sådan revision torde särskildt böra tillses, att staten blir oförhindrad att för sina behof, där så i öfrigt befines lämpligt, använda erforderliga tomtutrymmen.

Till Konungens disposition äro jämväl upplåtna åtskilliga s. k. lustslott, såsom Drottningholm m. fl., hvilkas vård och skötsel för närvarande handhafvas af riksmarskalksämbetet. Då öfverintendentsämbetet har att utöfva tillsynen öfver statens byggnader i allmänhet, synes det, som om äfven de kungl. slotten borde läggas under sistnämnda myndighets förvaltning.

I årets statsverksproposition omnämnes rörande första hufvudtiteln icke de kungliga slotten och deras disposition i vidare mån än Rosersberg och Ulriksdal.

Då regentskifte nu ägt rum, förefaller det, som om bestämmelser angående upplåtelsen af jämväl de öfriga slotten borde samtidigt med pröfningen af de äskade anslagen under första hufvudtiteln blifva föremål för Riksdagens beslut.»

Herr Thorsson åberopar i sin ifrågavarande motion likaledes Riksens Ständers omförmälda skrifvelse den 1 december 1809 samt anför vidare:

»Då jag nu vid en ny monarks uppstigande på tronen dristar mig påkalla Riksdagens uppmärksamhet för detta kungliga prerogativ (dispositionsrätten öfver Djurgården), sker detta i främsta rummet på grund af den förändring i *värdet* af detsamma, som under senare tider uppstått. För 100 år sedan var Stockholm en stad om något mera än 70,000 invånare. Jordvärdet i dess omgifningar var ringa, och därför torde detta prerogativ då ha syntts Rikets Ständer föga betydelsefullt.

Nu äro förhållandena helt annorlunda. Stockholm har mer än

fyrubblats i folkmängd, behovet af utrymme har framstått med allt större styrka. Och jordvärdena i omgifningarna ha stegrats rent otroligt. Som exempel må anföras följande: År 1892 tillsattes af regeringen den s. k. Djurgårdskommittén, som år 1893 afgaf sitt betänkande. Af detta framgår bland annat, att endast en del af den s. k. Norra Djurgården kunde värderas till 200,000,000 kronor. Afkastningen af Norra Djurgården beräknades då till blott 35 å 40,000 kronor årligen.

Hvad »Södra Djurgården» angår, har jag icke kunnat anskaffa upplysningar om dess värde eller årliga afkastning. Ty med detta område och dispositionen öfver detsamma råder, likasom beträffande hela Djurgårdsförvaltningen, det egendomliga förhållandet, att kungl. hofförvaltningen undandragit desamma Riksdagens och statsrevisorernas pröfning och kontroll.»

Herr Larsson yttrar i sin förevarande motion följande:

»I den till innevarande Riksdag aflåtna statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t under första hufvudtiteln hemställt, att Rosersbergs slott måtte med samma anslag som hittills och under enahanda villkor i öfrigt som dem, hvarmed slottet af konung Oscar II i lifstiden innehafts, äfven framgent af Kungl. Maj:t få disponeras. Med anledning af denna hemställan tillåter jag mig nu upptaga en fråga, som under sistlidet års riksdag i Andra Kammaren vid behandling af statsutskottets utlåtande angående anslag till utförande af reparationsarbeten vid Drottningholms slott af mig framkastats, nämligen den om förändring af hittills rådande förvaltning af de kungl. slotten.

Att denna förvaltning icke blott lämnat åtskilligt öfrigt att önska i afseende å kompetens för uppgiften, utan till och med visat sig i hög grad undermålig, därom gifva förhållandena vid Drottningholm det mest ojäfaktiga vittnesbörd. Jag tillåter mig erinra därom, att Riksdagen år 1906 anvisade 160,000 kronor till vissa reparationsarbeten vid Drottningholms slott, hvilka arbeten voro afsedda »att utgöra den första afdelningen af en serie synnerligen vidtomfattande åtgärder för iståndsättande af det historiska slottet», och att hela »serien» år 1907 framlades för Riksdagen, som då beviljade ett anslag af 740,000 kronor till ifrågavarande arbetens utförande. I den skrifvelse, hvori riksmarskalksämberet påkallat åtgärder för slottets iståndsättande, anförde ämbetet, att det till Drottningholms slott anvisade anslaget af 24,600 kronor årligen redan länge hade visat sig otillräckligt för det ändamål, hvartill det hufvudsakligen varit afsedt, nämligen slottets och dithörande byggnaders underhåll, samt att öfriga inkomster, hvaröfver slottet kunnat förfoga, såsom arrenden, hyresmedel, inkomst af skogsprodukter m. m., i regel måst användas för andra ändamål

och endast undantagsvis i någon mån kunnat lämna bidrag till täckande af de för reparationer och underhåll erforderliga utgifterna. Detta riksmarskalksämbetets uttalande förtjänar att illustreras med några sifferuppgifter, hämtade ur statsrevisorernas berättelser. Under år 1876 uppgingo utgifterna för reparationer till 25,151 kronor och år 1903 användes för samma ändamål i rundt tal 28,600 kronor, men under den mellanliggande tiden användes icke något år till reparationer så högt belopp som årsanslaget. Högsta beloppet, 14,200 kronor, användes år 1902 och lägsta beloppet, 7,000 kronor, utgick år 1892. Under denna 25-års period har statsanslaget för slottets underhåll uppgått till sammanlagdt 615,000 kronor, medan under samma period för ändamålet utgifvits tillhopa 267,600 kronor. Riksmarskalksämbetets uppgift om statsanslagets otillräcklighet för därmed afsedda ändamålet torde icke kunna annorlunda förklaras, än att det ändamål, till hvilket anslaget beviljats, råkat eftersättas för andra ändamål, hvilkas tillgodoseende syntes förvaltningen mera angelägna. Det bör i detta sammanhang erinras, att under ofvan nämnda tidrymd slottskassan haft, utöfver statsanslaget, en uppbörd af arrende- och hyresmedel m. m., uppgående i medeltal till 17,700 kronor om året. Ståthållareämbetet å Drottningholms slott har i en skrifvelse till riksmarskalksämbetet framhållit, att det skick, hvori slottet för närvarande befunde sig, vore följden af nära ett århundrades förfall. Men skulden till att slottet fått sålunda förfalla ligger hos förvaltningen.

Huru det förhåller sig med de öfriga kungl. slotten, är mig obekant. De här ofvan relaterade förhållandena vid Drottningholm torde emellertid få anses fullt tillräckliga skäl för påståendet, att den nuvarande förvaltningen af denna dyrbara statsegendom visat sig synnerligen olämplig och att det därför bör tillses, att i afseende på denna förvaltning sådana ändringar vidtagas, att den må komma under sakkunnig ledning och effektiv kontroll. Efter mitt förmenande skulle detta ändamål säkrast vinnas, om förvaltningen af de kungl. slotten med därtill hörande jord-egendomar förlades till domänstyrelsen och att befattningen med slottsbyggnadernas vård och underhåll uppdroges åt öfverintendentensämbetet. Denna fråga bör dock göras till föremål för utredning; och innan sådan utredning föreligger, torde det ej vara lämpligt, att Riksdagen nu, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit med afseende på Rosersbergs slott, beslutar om en disposition, afsedd att gälla under en möjligen lång tid framåt.»

Vidkommande dispositionsrätten till Rosersbergs slott har utskottet ansett anledning icke föreligga, att andra bestämmelser skola gälla i fråga om detta än beträffande öfriga lustslott, som äro upplåtna till

*Utskottets
yttrande.*

Kungl. Maj:ts disposition, och synes alltså jämväl förstnämnda slott böra af Hans Maj:t Konung Gustaf V under hans lifstid disponeras på enahanda villkor, som genom Rikets Ständers vid detta utlåtande i afskrift bifogade skrifvelse den 1 december 1809 blifvit bestämda i fråga om Drottningholms m. fl. lustslott. En följd häraf skulle blifva, att räkenskaperna rörande Roserbergs slott, i motsats till hvad för närvarande är förhållandet, underkastades granskning af kammarrätten och Riksdagens revisorer. Beträffande det till slottet enligt gällande riksstat utgående anslag torde för närvarande någon förändring icke böra äga rum.

Herr Larssons ofvanberörda motion har utskottet ansett för närvarande icke böra föranleda till annan Riksdagens åtgärd än att i skrifvelse till Kungl. Maj:t framhålla önskvärdheten däraf, att de förslag, hvilka enligt från riksmarskalksämberet lämnad uppgift hvarje år uppgöras beträffande de arbeten, som anses böra under nästpåföljande år komma till utförande å de kungl. lustslotten, måtte, innan desamma fastställas till efterrättelse, öfverlämnas till granskning och utlåtande af öfverintendentsämberet, som därigenom blir satt i tillfälle att årligen ingå i pröfning af de åtgärder, som vidtagas för de kungl. lustslottens underhåll.

Hvad beträffar frågan om dispositionsrätten till Djurgården, gjordes, såsom ofvan anmärkts, så nyligen som vid 1906 års riksdag af enskild motionär inom Andra kammaren framställning därom, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t uttrycka den önskan, att, om ytterligare tomter till bebyggande komme att å Djurgårdens södra del upplåtas, detta icke måtte ske i sådan utsträckning, att Djurgårdens egenkap af öppen park däraf komme att lida.

Det tillfälliga utskott, till hvars behandling berörda motion öfverlämnades, yttrade i sitt öfver densamma afgifna utlåtande, efter att först hafva redogjort för den omfattning, i hvilken dylika upplåtelser dittills ägt rum, bland annat:

»Under dessa förhållanden synes knappast någon bättre anordning än den nuvarande kunna träffas i syfte att bevara Djurgårdens karaktär af en öppen och obebyggd park. Den är upplåten åt landets regent till begagnande som park, dess nuvarande, och ännu mer dess blifvande inkomster räcka mer än väl — utan ökade tomtupplåtelser — till dess underhåll och utveckling, och då desamma icke få användas till något annat, bortfaller hvarje enskildt intresse, som kunde göra sig gällande att genom nya tomtupplåtelser bereda ökade inkomster. Det skulle nästan snarare kunna tänkas vara möjligt, att ekonomiska intressen genom tomtupplåtelser i stor skala kunde göra

sig gällande till parkens skada, ifall dispositionsrätten låge i statsverkets hand, än, med nuvarande villkor, uti Konungens.

Om således ej synnerligt stor risk föreligger, att i framtiden nya områden af Djurgården skola blifva bebyggda, så kunde likväl mycket åtgöras för att afhjälpa olägenheter, vidlådande de områden, som redan äro till bebyggande upplåtna.

Oaktadt tomtupplåtelseerna i intet fall äga längre varaktighet än under den konungs regeringstid, hvarunder upplåtelsen skett, hafva flere tomtinnehafvare, särskildt på senare tider, ej dragit i betänkande att å desamma uppföra hus, som både i fråga om material och byggnadssätt äro ägnade att kunna begagnas under en längre tidrymd och som i fråga om prydlighet uppfylla alla berättigade anspråk. Detta är dock icke fallet med alla bebyggda tomter, utan ett stort antal byggnader finnas uppförda, som måste anses för hvarje del af parken vanprydliga. Någon ändring i detta missförhållande kan ej åstadkommas, så länge innehafvarnes nu gällande kontrakt äga kraft, men det vore synnerligen önskvärdt, att, då de vid nästa tronskifte förfalla, genom en kommission af sakkunniga personer blefve utredt, hvilka byggnader skulle få kvarstå eller icke, hvarefter de sistnämndes ägare icke borde få förnya kontrakt med mindre de uppförde nya byggnader, som af vederbörande godkändes, i enlighet med § 4 af »Stadgar för innehafvare af lägenheter å Kungl. Djurgården».

»Det syfte, motionären genom sin framställning velat tillgode, synes utskottet synnerligen behjärtansvärdt. Utan tvifvel måste det framstå såsom en fosterländsk angelägenhet, att Djurgårdens bebyggande icke må ske på ett sådant sätt eller i en sådan utsträckning, att Djurgårdens egenskap af öppen park däraf kan komma att lida. Men enligt utskottets mening har motionen främjat detta syfte redan därigenom, att den i tid riktat den allmänna uppmärksamheten på ifrågavarande förhållanden. Att Riksdagen skulle, såsom motionären ifrågasatt, i skrifvelse till Konungen frambära sina önskingar härutinnan, synes utskottet ej vara af behovet påkalladt. Af den förestående utredningen framgår nämligen, att tomtupplåtelser å ifrågavarande område under de senare åren icke ägt rum i oroväckande utsträckning, samt att nödig pietet och omtanke ådagalagts i fråga om användningen och underhållandet af Djurgårdsområdet.»

Då härtill komme, att någon bättre anordning än den nuvarande i syfte att bevara Djurgårdens karaktär af en öppen och obebyggd park näppeligen kunde träffas, hemställde det tillfälliga utskottet, att

berörda motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda; och blef kammarens beslut äfven fattadt i öfverensstämmelse med utskottets hemställan.

I de här ofvan omförmälda uttalandena af sistnämnda utskott instämmer statsutskottet; och kan utskottet alltså icke tillstyrka herr Thorssons motion i hvad den afser upphörande af Konungens enskilda dispositionsrätt till Djurgården.

Då det, enligt hvad ofvan blifvit anmärkt, från riksmarskalksämberet upplysts, att de inkomster, som redan med nuvarande i många fall låga tomthyror tillfalla Djurgårdskassan, äro tillräckliga för Djurgårdens underhåll och utveckling, torde det emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke en del af de betydligt ökade inkomster, hvilka med all sannolikhet på grund af höjda tomthyror för framtiden komma att inflyta till kassan, skulle kunna utan olägenhet användas såsom bidrag till de kungl. lustslottens underhåll. Och har utskottet ansett Riksdagen böra hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t behagade låta verkställa utredning angående möjligheten af en sådan användning af kassans inkomster, hvilken utrednings åstadkommande lämpligen lär böra öfverlämnas till den kommitté, som, enligt hvad utskottet har sig bekant, Hans Maj:t Konungen nyligen tillsatt för behandling af vissa med Djurgårdens förvaltning sammanhängande frågor. Efter det utredningen blifvit verkställd, förväntar utskottet, att framställning, som af densamma föranledes, varder till Riksdagen aflåten.

Härjämte har utskottet velat framhålla önskvärdheten däraf, att, till dess den nu väckta frågan om dispositionen af Djurgården och Djurgårdskassan blifvit afgjord, ytterligare tomter å Djurgården icke må till enskilde upplåtas, hvarjämte utskottet velat uttala den mening, att Djurgårdskassans räkenskaper synas böra i vanlig ordning underställas granskning af kammarrätten och Riksdagens revisorer.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning samt herrar Hellmans m. fl., Thorssons och Larssons ofvan omförmälda motioner måtte

ej mindre medgifva, att Rosersbergs slott må med samma anslag som hittills och under enahanda villkor i öfrigt, som genom Rikets Ständers skrifvelse den 1 december 1809 blifvit fastslagna i fråga om Drott-

ningholms m. fl. lustslott, af Hans Maj:t Konung Gustaf V i hans lifstid disponeras,

än äfven i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t behagade dels taga i öfvervägande, huruvida icke de förslag, som hvarje år böra uppgöras till följande årets reparationsarbeten å de kungl. slotten, må, innan de fastställas till efterrättelse, underkastas granskning af öfverintendentsämbetet, dels ock låta verkställa utredning, huruvida och i hvad mån de till Djurgårdskassan inflytande inkomster må kunna förutom till det med kassan för närvarande afsedda ändamål användas jämväl till de kungl. lustslottens underhåll, och därefter till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen må gifva anledning.

Öfriga ordinarie anslag.

6:o) Beträffande öfriga ordinarie anslag å denna hufvudtitel, hvilka finnas i nu gällande riksstat uppförda, har Kungl. Maj:t icke föreslagit någon förändring, i anledning hvaraf utskottet hemställer,

*Öfriga
ordinarie
anslag.*

att samtliga de ordinarie anslag under denna hufvudtitel, i afseende å hvilka utskottet icke här ofvan framställt särskilda förslag, må i riksstaten för år 1909 uppföras med oförändrade belopp.

Vid bifall till hvad utskottet här ofvan hemställt, kommer alltså kungl. hofstatsanslagens slutsumma, nu utgörande kronor 1,296,900: — däri ingår under titel: Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan ett anslag af 192,000 kronor, som för nuvarande Kronprinsen och Kronprinsessan skulle under oförändrad titel och till oförändradt belopp uppföras bland hufvudtitelns ordinarie anslag,

dels att ökas med höjningen i anslaget till Kungl.

Maj:ts hofhållning „ 52,000: —

Transport kronor 1,348,900: —

Transport kronor 1,348,900: —

dels ock att å ena sidan minskas med anslaget till hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne eller med ett belopp af	kronor 100,000: —		
och å andra sidan ökas med anslag till Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhåll- ning	„ 120,000: —	„	20,000: —
hvadan kungl. hofstatsanslagens sammanlagda be- lopp komma att utgöra	kronor 1,368,900: —		
Läggas härtil de ordinarie anslagen till kungl. slotten, tillhopa	„ 124,100: —		
kommer således slutsumman för hufvudtitelns samt- liga ordinarie anslag att blifva	kronor 1,493,000: —		

Extra anslag.

*Hennes Maj:t
Änkedrott-
ningens hof-
hållning.
[6.]*

7:o) Med tillstyrkande af bifall till hvad Kungl. Maj:t under punkt 6 af denna hufvudtitel föreslagit, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, utöfver det anslag af 100,000 kronor, som till Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhållning skulle utgå från det i riksstaten för innevarande år å första hufvudtiteln anvisade, men numera för ändamålet icke erforderliga anslag till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan, till Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhållning på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af tjugutusen kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.

*Reparations-
m. fl. arbeten
vid Drottning-
holms slott
med tillhörande
anläggningar.
[7.]*

8:o) Kungl. Maj:t har under denna hufvudtitel vidare föreslagit Riksdagen att, för bestridande af kostnaden för de arbeten, som enligt den fastställda planen äro afsedda att komma till utförande under det fjärde byggnadsåret, af det utaf 1907 års Riksdag för reparations- med flera arbeten vid Drottningholms slott med tillhörande anläggningar beviljade anslag å 740,000 kronor på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 160,000 kronor.

Departementschefen har vid detta ärendes föredragning i statsrådet yttrat följande:

»I underdånig skrifvelse den 1 februari 1906 gjorde riksmarskalksämbetet framställning om beredande af medel för restaurering af Drottningholms slott med tillhörande byggnader. Kostnaden för sagda restaurering beräknades enligt ett af slottsarkitekten Agi Lindegren uppgjort, af öfverintendentsämbetet i vissa afseenden jämkadt förslag komma att uppgå till 975,000 kronor, därtill dock Drottningholms slottskassa ansågs kunna bidra med 75,000 kronor;

och hemställde riksmarskalksämbetet i sin berörda skrifvelse, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att för nämnda ändamål anvisa ett belopp af 900,000 kronor, att med 150,000 kronor om året utgå under hvart och ett af åren 1907—1912.

Vid underdånig föredragning af ärendet den 20 april 1906 yttrade dåvarande chefen för finansdepartementet, bland annat, följande.

Ehuruväl genom hvad i ärendet förekommit till fullo ådagalagts behovet af omfattande reparationsarbeten vid Drottningholms slott och åtgärder syntes böra oförtöfvadt vidtagas för slottets och därtill hörande byggnaders iståndsättande, borde knappast ifrågasättas, att hela det af riksmarskalksämbetet begärda beloppet, 900,000 kronor, skulle på en gång beviljas. De föreslagna arbetena vore synnerligen omfattande och beträffande vissa af dem vore ytterligare utredning af nöden, hvartill komme, att, då den summa, som för ändamålet kräfdes, borde fördelas på ett flertal år, det, med hänsyn särskildt till de växlingar i arbets- och materialpris, som under en längre tidrymd vore att emotse, knappast läte sig göra att på förhand med tillförlitlighet beräkna det belopp, som för byggnadernas fullständiga iståndsättande kunde blifva behöfligt. Vid sådant förhållande syntes det lämpligaste vara, att för det dåvarande af Riksdagen äskades medel endast till utförande af sådana arbeten, hvilka vore nödvändiga för de mest trängande bristernas afhjälpan, och till ett belopp, som ungefärligen motsvarade det, hvilket enligt riksmarskalksämbetets åsikt borde under det första året komma till användning.

Af de ifrågasatta arbetena kräfdes särskildt de, som afsåge yttertaken och vissa andra yttre delar af byggnaderna, äfvensom terrassen mot parken samt kajen ett skyndsamt utförande; och beräknades kostnaden för dessa, med ledning af en inom öfverintendentsämbetet på grundval af omförmälda af slottsarkitekten Lindegren uppgjorda kostnadsförslag upprättad promemoria, till sammanlagdt 160,000 kronor.

I öfverensstämmelse med denna af departementschefen uttalade uppfattning föreslog Kungl. Maj:t 1906 års Riksdag att till utförande af sistnämnda arbeten på extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 160,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1906 disponera beloppet.

I skrifvelse den 23 maj 1906 angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel tillkännagaf Riksdagen, att Riksdagen bifallit denna framställning.

Vid föredragning den 8 juni 1906 af Riksdagens berörda skrifvelse anbefalldes Kungl. Maj:t riksmarskalksämbetet, förutom att gå i författning om verkställande af de reparationsarbeten vid Drottningholms slott, till hvilkas utförande Riksdagen sålunda anvisat medel, att uppgöra plan för de ytterligare reparationsarbeten vid slottet, som, enligt hvad af riksmarskalksämbetets i ämnet gjorda framställning syntes framgå, under den närmaste framtiden vore af behovet påkallade.

Till åtlydnad häraf öfverlämnade riksmarskalksämbetet med underdånig skrifvelse den 24 november 1906 en af särskilda kommitterade, nämligen t. f. ståthållaren på Drottningholms slott, förste hofmarskalken O. H. R. Printzsköld, såsom ordförande, samt öfverintendenten C. Möller och slottsarkitekten Lindegren såsom ledamöter, på uppdrag af ämbetet uppgjord plan för fortsättande af de påbörjade reparationsarbetena vid Drottningholms slott.

I den skrifvelse, hvarmed berörda plan öfverlämnades till riksmarskalksämbetet, hemställde kommitterade, att det belopp, som erfordrades för utförande af återstående, i slottsarkitekten Lindegrens förut omförmälda förslag intagna arbeten med däri vidtagna jämkningar, eller 740,000 kronor, måtte fördelas på fem år med omkring 160,000 kronor för hvart och ett af de fyra första åren och 100,000 kronor för det femte året, äfvensom att till utförande närmast måtte ifrågakomma följande arbeten, som dels vore af stor vikt för minskande af eldfarligheten inom slottet och tillhörande byggnader samt i hög grad skulle bidra till deras beboelighet, dels ock vore af den beskaffenhet, att de syntes böra utföras före öfriga såväl yttre som inre iståndsättningsarbeten, nämligen:

utvidgning af vatten- och afloppsledningarna för kungsgården med tillhörande byggnader	kronor	61,600: —
vatten- och afloppsledningar i slottet till kök, serveringsrum, toalettrum, klosetter och badrum med därtill hörande tvättställ, badkar, duschanordningar m. m.	„	26,250: —
inledning af elektrisk belysning med maskinstation, armatur och lampor	„	61,000: —
kontroll och tillsyn öfver de olika arbetena äfvensom oförutsedda utgifter	„	11,150: —
tillsammans kronor		160,000: —

Därjämte hafva kommitterade vid sin skrifvelse fogat en af slottsarkitekten Lindegren uppgjord promemoria rörande återstående istandsättningsarbetens fördelning på de fem år, desamma enligt riksmarskalksämhetets förslag skulle komma att ytterligare omfatta.

Enligt denna promemoria borde de af riksmarskalksämhetet förordade reparationsarbetena, med frånseende af redan beslutade och i kommitterades omförmälda skrifvelse till utförande föreslagna arbeten, hvilka vore afsedda att utföras under de två första åren, under de fyra återstående åren komma till utförande i följande ordning och för nedan nämnda årliga kostnadsbelopp, nämligen:

3:e året.

Utvändig omputsning af slottet	kr.	32,705: —	
Lagning och delvis ersättande af naturlig sten å fasaderna	„	31,840: 10	
Nya fönster och ytterdörrar af ek	„	53,050: —	
Listers och solbänkars täckande med koppar	„	14,488: —	
Glasarbeten och fönsterbeslag	„	5,500: —	
Reparationer i källrarna och en del af midtelpartiets bottenvåning	„	5,000: —	
Förbättring af brandattiraljen	„	3,000: —	
Reparation af inspektorsbostället	„	2,405: 73	
Oförutsedda utgifter m. m.	„	12,011: 17	kr. 160,000: —

4:e året.

Ombyggnad af terrassen mot sjösidan	kr.	13,952: 35	
Reparation och renhuggning af slottets sockel	„	15,801: —	
Reparation af grindarna till parken	„	2,000: —	
Ljusbrunnarnas stenbeläggning, trummors och kloakers upprensning eller omläggning samt diverse grusning	„	12,135: 60	
Återstående reparationer å paviljongerna	kr.	39,588: 92	
D:o d:o å operahuset	„	18,658: 11	
Transport	kr.	58,247: 03	kr. 43,888: 95

Transport	kr. 58,247: 03	kr. 43,888: 95	
Återstående reparationer			
å ekonomiflygeln	,, 3,361: 93		
D:o d:o ,, sjöflygeln.....	,, 3,466: 86		
D:o d:o ,, vaktstallet ...	,, 23,079: 32		
	kronor 88,155: 14		
efter afdrag af 1/2 af utaf öfverintendents- ämbetet föreslagen be- sparing genom an- vändande af gamla golfplankor	kr. 2,500: —	kr. 85,655: 14	
Reparation af hertigarnas stall	,, 7,557: 24		
D:o ,, stenvärdshuset	,, 1,250: —		
D:o ,, kapellet	,, 10,045: 55		
Oförutsedda utgifter m. m.	,, 11,603: 12		kr. 160,000: —

5:e året.

Invändiga arbeten i slottet	kr. 112,295: 91		
För parkettgolf ytterligare	,, 6,307: —		
Diverse reparationer af dörrar, snickerier, eldstäder, lås, undersökning och för- bättring af rökgångar, bjälklag, tak- lag m. m., återstående	,, 18,400: —		
Beslag	,, 4,000: —		
Rifning af drabantstallet	,, 2,000: —		
Reparation af hemmet	,, 7,076: 80		
Oförutsedda utgifter m. m.	,, 9,920: 29		kr. 160,000: —

6:e året.

Återstående arbeten å kungsgården till- höriga byggnader (efter afdrag af återstoden af ofvannämnda af öfver- intendentsämbetet föreslagna bespa- ring)	kr. 84,437: —		
Parkens och kanalernas ordnande	,, 54,497: 35		
Reparation af uret och urtaflan	,, 250: —		
D:o af stora trappan och vestibulen ...	,, 21,688: —		
Oförutsedda utgifter m. m.	,, 9,716: 05		
		kr. 170,588: 40	
Afrundas med	,, 4,411: 60		kr. 175,000: —

För egen del anförde riksmarskalksämberet, att ämbetet beträffande de af bemälda kommitterade för år 1907 föreslagna arbeten ville framhålla, att det för slottets tidsenliga iståndsättande och ett ändamålsenligt ordnande af belysningen och öfriga med ekonomien sammanhängande förhållanden vore af synnerligen stor vikt, att de ifrågasatta arbetena blefve verkställda. Vidare vore det tydligt, att samtliga dessa arbeten vore sådana, som bäst utfördes, innan öfriga såväl yttre som inre reparationsarbeten företoges. Utvidgandet eller införandet inom slottet af vatten-, aflopps- och elektriska ledningar förorsakade nämligen åtskilliga arbeten i golf och murar, hvilka arbeten lämpligast borde företagas i ett sammanhang och vara undångjorda, innan själfva reparationsarbetena därstädes påbörjades; och hemställde riksmarskalksämberet, att, som de föreslagna arbetena vore afsedda att utföras efter en sammanhängande plan och år efter år ingripa i hvarandra, anslaget i dess helhet måtte på en gång bestämmas och sålunda för ändamålet anvisas en summa af 740,000 kronor, att utgå under fem år, 1908—1912, med 160,000 kronor för hvart och ett af de fyra första åren och med 100,000 kronor under det femte året, dock med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1907 disponera det belopp, som kunde komma att anvisas för år 1908.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 12 januari 1907 af Riksdagens ifrågavarande skrivelse ansåg jag mig, i anslutning till hvad riksmarskalksämberet hemställt, böra tillstyrka, att framställning måtte hos Riksdagen göras om beviljande af hela det för utförande af nu ifrågavarande arbeten erforderliga beloppet, 740,000 kronor, att, på sätt föreslagits, fördelas på fem år med 160,000 kronor för ett hvart af de fyra första åren och 100,000 kronor under det sista året.

Därjämte och då det tydligen vore önskvärdt, att de återstående arbetena kunde snarast möjligt komma till utförande, tillät jag mig förorda, att de belopp, som vore afsedda att komma till användning under andra och tredje byggnadsåren, anvisades å 1908 års stat och att hälften af samma belopp, eller 160,000 kronor, finge disponeras redan under år 1907.

I enlighet med hvad jag sålunda hemställt föreslog Kungl. Maj:t 1907 års Riksdag att till utförande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af slottsarkitekten Lindegren uppgjorda kostnadsförslag med de af öfverintendentensämberet däri vidtagna jämkningar, af sålunda föreslagna arbeten vid Drottningholms slott med tillhörande anläggningar, för hvilkas verkställande medel icke redan anvisats, bevilja ett anslag af 740,000 kronor samt däraf å extra stat för år 1908 anvisa ett belopp

af 320,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att af sistnämnda belopp redan under år 1907 disponera 160,000 kronor.

I skrifvelse den 10 maj 1907 angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel anmälde Riksdagen, att denna framställning blifvit af Riksdagen bifallen. I sammanhang därmed framhöll Riksdagen önskvärdheten däraf, att för kostnadernas nedbringande ackordsarbete eller entreprenad komme att användas i den utsträckning, sådant lämpligen kunde ske.

Vid underdånig anmälan den 14 juni 1907 af denna Riksdagens skrifvelse fann Kungl. Maj:t godt fastställa den af riksmarskalksämberet i dess förenämnda skrifvelse den 24 november 1906 framlagda plan för utförande af ifrågavarande reparations- och öfriga arbeten vid Drottningholms slott med tillhörande anläggningar, hvarjämte riksmarskalksämberet erhöll nådig befallning att gå i författning om verkställande, med användande af ackordsarbete eller entreprenad, i den mån sådant lämpligen kunde ske, af de arbeten vid nämnda slott med tillhörande anläggningar, hvilka enligt omförmälda plan vore afsedda att komma till utförande under andra och tredje byggnadsåren.»

Slutligen erinrade departementschefen, att, på sätt förut omförmälts, ifrågavarande arbeten enligt den därför uppgjorda planen vore afsedda att under en följd af år utföras i ett sammanhang, samt att medel för andra och tredje byggnadsåren anvisats å innevarande års stat med tillhoppa 320,000 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

att Riksdagen må för bestridande af kostnaden för de arbeten, som enligt fastställd plan äro afsedda att komma till utförande under det fjärde byggnadsåret, af det utaf 1907 års Riksdag för reparations- med flera arbeten vid Drottningholms slott med tillhörande anläggningar beviljade anslag å 740,000 kronor på extra stat för år 1909 anvisa ett belopp af 160,000 kronor.

Summan af de af utskottet tillstyrkta anslagen å extra stat för år 1909 utgör 180,000 kronor mot 320,000 kronor i riksstaten för år 1908.

Stockholm den 18 februari 1908.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Reservationer:

vid *punkten 1:o* (angående Kungl. Maj:ts hofhållning) af herrar *P. Pehrson, J. A. Sjö, E. Hammarlund, H. Andersson, K. Starbäck, A. Wiklund* och *J. T. Larsson*, som yrkat, att utskottets yttrande och förslag måtte få följande lydelse:

»Vid 1886 års Riksdag uttalade statsutskottet, att utskottet »hyser betänklighet mot att föreslå förändring i anslagen under riksstatens första hufvudtitel.» Denna uppfattning, som torde öfverensstämma med allmänna meningen inom landet, delar utskottet allt fortfarande och får sålunda hemställa,

a) att Riksdagen må, med afslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, besluta att i riksstaten för år 1909 uppföra ordinarie anslaget till Kungl. Maj:ts hofhållning med enahanda belopp som för innevarande år eller 748,000 kronor; samt

b) att vid bifall till moment a) herr Thylanders m. fl. ofvannämnda motion må anses besvarad;

vid *punkten 5:o* (angående dispositionen af Rosersbergs slott m. m.) af herr *J. T. Larsson*, som ansett, att utskottet bort hemställa

att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning samt herrar *Hellmans m. fl., Thorssons* och *Larssons* ofvan oförmälda motioner måtte

a) medgifva, att Rosersbergs slott må med samma anslag som hittills och under enahanda villkor i öfrigt, som genom Rikets Ständers skrifvelse den 1 december 1809 blifvit fastslagna i fråga om Drottningholms m. fl. lustslott, af Hans Maj:t Konung Gustaf V disponeras, intill dess i fråga om förvaltningen af samtliga kungl. lustslotten annorlunda kan i behörig ordning varda bestämdt, samt

b) i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t behagade *ej mindre* låta verkställa utredning dels angående lämpligaste anordningen af förvaltningen af samtliga kungl. lustslotten med tillhörande jord-egendom, dels ock huruvida och i hvad mån de till Djurgårdskassan inflytande inkomster må kunna förutom till det med kassan för närvarande afsedda ändamål användas jämväl till de kungl. lustslottens underhåll, samt därefter till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill utredningen må gifva anledning, *än äfven* vidtaga sådan åtgärd, att Djurgårdskassans räkenskaper må komma att i vanlig ordning underställas granskning af kammarrätten och Riksdagens revisorer.

Det skulle här antecknas, att herr *D. Persson* icke deltagit i slutbehandlingen af *punkten 5:o* under förestående hufvudtitel.

Bilaga.

Afskrift af afskrift.

Se »Sammandrag af gällande författningar ang. finansväsendet», utgifvet af författningskommissionen (Bergfalk) Del I sid 46—47 Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 1 December 1809.

Stormächtigste, Allernådigste Konung.

Till Eder Kongl. Maj:t få Riksens Ständer härmed i underdånighet öfverlemnna deras enhälliga beslut rörande beviljade och af Statsverket anslagne utgifter till underhåll och reglering af Eder Kongl. Maj:ts Hof- och Hof-Stall-Stater — — —

Skulle Eder Kongl. Maj:t i nåder täckas antaga den Summa Riksens Ständer Eder Kongl. Maj:t sålunda i underdånighet erbudit, till bestridande af alla ofvan uppräknade Utgifter, eftersom Eder Kongl. Maj:t i nåder för godt synes, samt med bibehållande af den Eder Kongl. Maj:t tillagde dispositionsrätt öfver Dess Hof, emottaga deremot Riksens Ständer, såsom en i evärdeliga tider åt dem förbehållen rättighet, förvaltningen och användandet af nedannämnde Kungs- och Kungsladugårdar med dertill hörande hemman och lägenheter, som förut stått under Eder Kongl. Maj:ts Höge Företrädares omedelbara Styrelse: nemligen Drottningholm, Svartsjö, Väntholmen, Gripsholm, Strömsholm, Kungsohr samt Flyinge och Dalby, jemte alla Kongl. Hof- och Stallängar; dock att Deras Kongl. Majestäter och den Kongl. Familjen må vara obetaget, att till Deras Höga nöje och sommar Sejour nyttja de Kongl. Slotten med tillydande Trädgårdar och Lustparker vid Drottningholm, Svartsjö, Gripsholm och Strömsholm, till hvilkas vård och skötsel nödige arbetare och betjening böra af Statsverkets medel bestås och aflönas, äfvensom erforderliga medel anslås till deras underhåll och förbättring, hvarvid på Eder Kongl. Maj:ts nådiga pröfning må bero, att de härtill anslagne Summor rätteligen användas, så att Slotten och de öfrige Byggnaderne m. m. vidmagthållas och Slottens invändiga förbättrande verkställes till Eder Kongl. Maj:ts Höga nöje och beqvämlichkeit.

Hvad Ulricdahls och Tullgarns Kungsgårdar angår, finna Riksens Ständer skäligt att de förblifva under nuvarande innehafvares fria disposition, den förra under Hennes Kongl. Maj:ts Enkedrottningens och den senare under Hennes Kongl. Höghet Prinsessan Sophia Albertinas, i Deras öfriga lifstid; Men att de sedermera böra komma under Riksens Ständers disposition, dock att slotten och byggnaderne må af Deras Majestäter och den Kongl. Familjen begagnas och på Statens bekostnad underhållas, kunnande Riksens Ständer i Statsverkets närvarande belägenhet ej anslå någre särskilte medel till därvarande Slots och Byggnaders underhåll, utöfver hvad Staten härtill redan består. Förvaltningen af Rosersbergs kungsgård kommer ej att rubbas eller förändras under Deras Kongl. Majestäters lifstid; äfvensom den här vid hufvud Staden belägne Djurgården bör förblifva under Kongl. Maj:ts enskilte disposition, anhållande likväl Riksens Ständer i underdånighet, att den så kallade Djurgårdskassan måtte endast få användas till Djurgårdens förbättring och förskönande samt därvarande Broars och vägars underhåll, och icke graveras med särskilte aflöningar eller gratifikationer till någre visse personer. Riksens Ständer framhärda etc.

Vidimeras
Reinhold Rudbeck.

Bil. Litt. A.

Tabell öfver ordinarie anslagen under riksstatens
Första hufvudtitel.

1908 års riksstat anslår:			Förslag till blifvande riksstat:	
Anvisning i kontant.			Anvisning i kontant.	
Kronor.	ö.	<i>Kungl. hofstatsanslagen.</i>	Kronor.	ö.
748,000	—	Kungl. Maj:ts hofhållning. Nuvarande belopp 748,000: — Ökas med 52,000: —	800,000	—
100,000	—	Hans Kungl. Höghet Hertigen af Skåne		
192,000	—	Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hofhållning och hand- penningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan...	192,000	—
		Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhållning	120,000	—
26,000	—	Hans Kungl. Höghet Hertigen af Västergötland	26,000	—
26,000	—	Hans Kungl. Höghet Hertigen af Närke	26,000	—
28,000	—	Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan af Dalarne	28,000	—
56,400	—	För underhåll och vård af möbler samt andra staten till- höriga inventarier i de kungl. slotten	56,400	—
45,000	—	Kungl. hofstallets utfodring	45,000	—
22,500	—	Polis-, lys- och renhållning vid Stockholms slott	22,500	—
3,000	—	Rosersbergs slott		
50,000	—	Ved och kol för de kungl. hofven	50,000	—
S:gr 1,296,900	—		S:gr 1,365,900	—
		<i>Kungl. slotten.</i>		
63,000	—	Reparationer å Stockholms slott med flera för de kungl. hofven upplåtna byggnader	63,000	—
11,250	—	Brandväsendet och yttre lyshållningen vid Stockholms slott	11,250	—
24,600	—	Drottningholms slott	24,600	—
6,000	—	Gripsholms slott	6,000	—
8,250	—	Ulriksdals slott	8,250	—
8,000	—	Haga lustslott och park	8,000	—
3,000	—	Strömsholms slott	3,000	—
		Rosersbergs slott	3,000	—
S:gr 124,100	—		S:gr 127,100	—
S:a 1,421,000	—		Summa 1,493,000	—

Bil. Litt. B.

Tabell öfver extra ordinarie anslagen under riksstatens
Första hufvudtitel.

	Kronor.	ö.
<i>Kungl. hofstatsanslagen.</i>		
Hennes Maj:t Änkedrottningens hofhållning.....	20,000	—
<i>Kungl. slotten.</i>		
Till utförande af reparationsarbeten vid Drottningholms slott.....	160,000	—
Summa	180,000	—